

УДК 330.341.1(477)

І. А. Чикаренко, кандидат наук з державного управління, начальник управління з навчальної та методичної роботи Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА КРАЩІ ПРАКТИКИ

Досліджуються проблеми інноваційного розвитку територій України; аналізуються програмні документи та кращі практики інноваційної діяльності через запровадження кластерної моделі розвитку регіональної економіки; формуються генеральні цільові настанови управління інноваційним розвитком на рівні регіону.

Ключові слова: інноваційна діяльність; кластерний підхід; кластерна модель інноваційного розвитку; генеральні цільові настанови.

The problems of innovative development of Ukrainian territories are researched; the program documents and the best practices of innovative activity realization through introduction of the cluster model of regional economy development are analysed; the general aimed options of the innovative regional development management are formed.

Key words: innovation activity; cluster approach; cluster model of innovation development; general aimed options.

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). Вітчизняні науковці та практики приділяють значну увагу євроінтеграційним та стратегічним аспектам інноваційної діяльності в Україні. Ефективність реалізації стратегічної діяльності з інноваційного розвитку нині вкрай низька, про це свідчить значне відставання України від інших держав у різноманітних рейтингах конкурентоспроможності та наявність численних стратегічних документів, багато з яких, на жаль, не виконується в повному обсязі або залишається у вигляді нереалізованих проєктів. Достатньо широкий перелік офіційних матеріалів, що відтворюють процес формування стратегій розвитку за напрямками економічної діяльності, наведено в проєкті Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. [1, додаток 2], розробленої на виконання Постанови Верховної Ради України від 17 лютого 2009 р. № 965-VI “Про проведення парламентських слухань “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” Комітетом Верховної Ради з питань науки і освіти, Центром досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України за участю інших наукових установ НАН України, а також центральних і місцевих органів державної влади.

Під час розроблення зазначеної стратегії були враховані ключові положення, закладені в проєкті попередньої Стратегії інноваційного розвитку України на 2009–2018 рр. та на період до 2039 р., підготовленої Державним агентством з інновацій та інвестицій України і Державним підприємством “Інститут економіки і прогнозування НАН України”, а також широке коло наукових, аналітичних і статистичних джерел інформації та стратегічних документів, прийнятих у ряді країн світу. Але, як зазначалося вище, “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів” і досі залишається

© І. А. Чикаренко, 2013

нереалізованою, і, незважаючи на позитивні оцінки зарубіжних експертів стосовно економічної ситуації в країні (у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності за 2012–2013 рр. Україна поліпшила свої позиції і зайняла 73-тє місце серед 144 країн світу), держава практично повністю вичерпала можливості інерційного зростання [2]. Зазначене підтверджує і зниження зовнішнього попиту на товари вітчизняного виробництва, і збільшення обсягу імпорту товарів різного цільового призначення. Як зауважує відомий дослідник у сфері інноваційної діяльності та запровадження кластерної моделі її розвитку С. Соколенко, незважаючи на певні позитивні зміни, 2012 р. все одно залишився роком “демонстрування в’ялості національної економіки, що рухалась у зворотному від ліберальної економіки напрямку” [3].

Ураховуючи задекларований сучасним Урядом вибір шляхів соціально-економічного розвитку України в напрямі європейської цивілізаційної моделі, складність політичної та економічної ситуації в країні, недостатню інтенсивність та ефективність інноваційної діяльності, зокрема в регіонах, слід констатувати, що проблеми в цій сфері існують, і вони дійсно актуальні та потребують системного розв’язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Значний вклад у дослідження інноваційних процесів, еволюції та становлення інноваційного типу економіки, в теорію розвитку національних інноваційних систем внесли І. Ансофф, П. Друкер, Дж. Кейнс, Б. Лундвалл, Р. Нельсон, М. Портер, Дж. Сакс, Дж. Стігліц, П. Фішер, К. Фрімен, Е. Харгадон, Ф. Хайек та інші зарубіжні вчені, зокрема російські (С. Агарков, Ю. Арутонов, М. Грязнова, С. Древінг, В. Іванов, Н. Івлева, А. Ілларіонов, Н. Кондратьєв, Е. Кузнецова, Д. Ліванов, А. Орлов, М. Рогачев, О. Савіна, Д. Тюкаєв, А. Юданов та ін.) та білоруські (Д. Альохін, Н. Богдан, Л. Нехорошева та ін.).

Проблемам та перспективам розвитку інноваційних процесів, визначенню потенційних можливостей їх впливу на формування національного інноваційного продукту, іншим пріоритетним питанням у сфері формування та реалізації інноваційної політики в Україні, зокрема застосуванню кластерного підходу в інноваційному розвитку, присвячено праці вітчизняних науковців та практиків: С. Архієреєва, Я. Базилюка, О. Бобровської, О. Волкова, В. Гейця, Л. Гурієвої, М. Денисенка, Я. Жаліла, В. Івченка, В. Ільчука, Г. Канафоцької, С. Карташова, А. Кондрашихіна, І. Лисенка, І. Лобас, М. Пашути, Т. Савостенко, А. Савченка, В. Семиноженка, О. Травянка, Л. Федулової, О. Хіменка, М. Шарка та ін.

Окремо слід відзначити фундаментальну працю В. Гусєва [4] у сфері розроблення методології формування та впровадження державної інноваційної політики, визначення її пріоритетів, створення системи показників для моніторингу реалізації політики, формування НІС та стратегій інноваційного розвитку, а також О. Орлова, який у своїй монографії обґрунтував концепцію державного управління в частині розробки, фіксації і впровадження соціальних інновацій [5] і тим самим зробив значний внесок до методології становлення й розвитку інноваційної теорії державного управління. Слід відзначити дослідження академіка Української академії наук, члена Правління Співки економістів України С. Соколенка, який багато зробив для розвитку теорії і практики впровадження кластерної моделі інноваційного розвитку країни і заснував віртуальну Школу українських кластерів [3; 6].

Аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових публікацій за даною проблематикою, зокрема результати досліджень сучасних моделей інноваційного розвитку, які вже довели свою ефективність у світі, дозволяють дійти висновку, що дійовим інструментом підвищення конкурентоспроможності країни є запровадження кластерної моделі економічного розвитку. Як зазначав відомий економіст ХХ ст. Дж. М. Кейнс, саме ця модель провокує “ефект мультиплікатора” – спроможність грошей, вкладених у бізнес, збільшити як виробниче,

так і власне споживання та, як наслідок, продукувати нові гроші за рахунок забезпечення синергетичного ефекту під час спільної діяльності серед учасників кластера. Незважаючи на достатньо широке коло наукових, нормативних та інших інформаційних джерел і документів у цій сфері, проблема інтенсифікації інноваційної діяльності в Україні, її реалізація на основі кластерної моделі розвитку та адаптація до сучасних вітчизняних умов і реалій з урахуванням євроінтеграційних орієнтирів і регіональних особливостей все ж недостатньо досліджена в теоретико-методологічному аспекті. Також потребують наукового опрацювання питання трансформації цієї моделі на інструментально-технологічний рівень та розроблення алгоритму її реалізації на основі стратегічного та проектного підходів з урахуванням генеральних цільових настанов (основних напрямів і завдань) управління інноваційним розвитком у країні.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета цієї статті полягає в дослідженні проблем інноваційного розвитку регіонів України, вивченні досвіду і кращих практик щодо формування інноваційних систем та реалізації інноваційної діяльності через запровадження визнаних у світі підходів і моделей, зокрема кластерної, та формування на цій основі генеральних цільових настанов управління інноваційним розвитком на рівні регіону.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). Останнім часом українські політики все більшу увагу приділяють питанням поглиблення міжнародних економічних зв'язків України з іншими державами, зокрема її інтеграції в Європейський Союз. Сьогодні європейський вибір для України – це не “модний тренд” або географічна близькість до Європи. Це, як зазначалося вище, вибір шляхів інноваційного розвитку країни в напрямі європейської цивілізаційної моделі, за допомогою якої можна досягти прогресу в усіх сферах суспільного життя – економічній, соціальній, політичній, духовній.

Для забезпечення інноваційного розвитку Україні потрібна адекватна сучасним європейським вимогам і стандартам інноваційна інфраструктура, до складу якої, згідно із Законом України “Про інноваційну діяльність”, входять підприємства, організації, установи, їх об'єднання, асоціації будь-якої форми власності, котрі надають послуги щодо забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [7], а також розвинута інноваційна система, яка б, по-перше, враховувала провідний зарубіжний досвід і кращі практики реалізації інноваційної діяльності; по-друге, підкріплювалася відповідною нормативно-правовою базою, що інтегрує соціальні інтереси з економічними; по-третє, відчувала на собі регулювну роль і підтримку держави.

У цьому контексті одним зі шляхів інтенсифікації інноваційної діяльності в Україні є використання моделі, яка базувалася б одночасно на ідеології економіки ринкового типу європейського характеру і сучасних концепціях, менеджмент-орієнтованих підходах і моделях, зокрема стратегічних, проектних, кластерних [8; 9]. Результати наших попередніх досліджень свідчать, що саме кластери як специфічна форма об'єднань підприємств, організацій, установ різних форм власності можуть стати основним важелем впливу на модернізацію національної інноваційної системи, і багато що з цього приводу в країні вже робиться завдяки підтримці з боку держави та бізнесу.

Сучасний Уряд поступово здійснює заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату й бізнес-середовища, у тому числі в частині дерегуляції підприємницької діяльності. Так, у Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013–2014 рр. [2] зазначено, що підтвердженням ефективності і високих темпів проведення реформ є позитивна оцінка іноземних експертів: як зазначалося вище, у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності

Регіональне управління та місцеве самоврядування

за минулий рік Україна підвищила свої позиції на дев'ять пунктів і зайняла 73-тє місце серед 144 досліджуваних країн світу, але при цьому досягла лише свого докризового рівня (для порівняння, у 2009–2010 рр. Україна зазнала падіння у рейтингу, її позиція була на 17 пунктів нижче) (рис. 1). Але середнього показника конкурентоспроможності Україна все ще не досягла і значно відстає від економічно розвинутих країн світу.

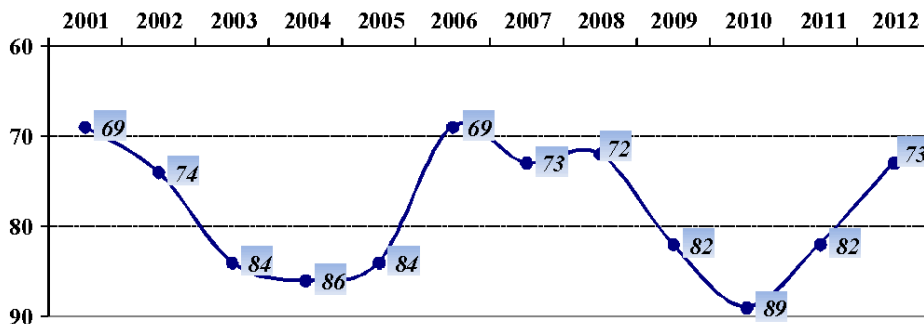

Рис. 1. Позиція України в рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності, 2001–2012 рр. [2]

Як зазначає С. Соколенко, незважаючи на весь негатив, Україна “залишається однією з найпотужніших наукових держав Європейського континенту, а українські науковці з багатьох напрямків світового наукового пошуку все ще перебувають на передових позиціях, тому є серйозні підстави вважати, що заплановане на наступні два роки формування десяти індустріальних парків з використанням кластерної моделі дозволить підняти конкурентоздатність економіки, зменшити обсяги імпорту, створити нові робочі місця, об’єднати в цих структурах зусилля влади, бізнесу, науки, освіти, громадських організацій” [2].

Аналіз чинної нормативної бази, результатів наукових досліджень, різноманітної аналітичної та статистичної інформації та інтернет-джерел за останні три-чотири роки дозволив дійти висновку, що у 2012–2013 рр., незважаючи на вибух “паперової” законотворчої та наукової активності, інноваційна діяльність не реалізується так інтенсивно, як хотілося б, на що є об’єктивні причини: значна частка виробництва технічно й технологічно відстала з високим ступенем зношеності основних фондів, низьким рівнем використання виробничих потужностей, високою енерго- та ресурсоемістю, відсутністю або низьким рівнем впровадження інновацій (у широке виробництво впроваджується лише десята частина інноваційних продуктів – розробок і винаходів українських науковців); не використовується повною мірою науково-технічний потенціал, фінансування науки продовжується за залишковим принципом, кількість працівників у науково-дослідних установах та організаціях України постійно скорочується; залишається недосконалою система державної підтримки інноваційних процесів, зокрема інноваційних проектів та програм регіонального (муніципального) рівня тощо [2; 3].

У проєкті рішення науково-практичної конференції за міжнародною участю “Модернізація системи державного управління: теорія та практика” від 20 квітня 2012 р. [2] зазначалося, що внаслідок обміну досвідом управлінської діяльності в умовах сучасних глобальних соціально-економічних, цивілізаційно-культурних процесів, реалізації базових пріоритетів модернізаційної стратегії України та дискусійного обговорення широкого кола проблемних питань і напрямків реформування системи державного управління, зокрема на

регіональному рівні – у сфері формування регіональної інноваційної політики, економічно обґрунтованого планування розвитку територій та впровадження методології управління проектами в діяльність органів публічної влади, також було визначено низку проблем. До основних з них належать такі [3; 10]:

- надзвичайна розбалансованість економічної системи в країні, її “некерованість” як в організаційно-адміністративному аспекті, так і в нормативно-правовому (у сфері дії економічних законів);

- у край низька ефективність реалізації існуючих стратегічних документів у сфері інноваційного розвитку в Україні та недосконала система державної підтримки інноваційної діяльності, налаштована ще з радянських часів на “забезпечення потреб командно-адміністративної лінійної організації управління відомчого типу” [3];

- відсутність розвинутого інноваційного ринку та інноваційної інфраструктури як сукупності умов, організацій, промислових та інших суспільних об’єктів, комунікаційних структур, нормативної бази, що забезпечують успішність інноваційно-інвестиційної діяльності, зокрема на рівні регіонів;

- відсутність (або недостатність) ефективних господарських об’єднань регіонального (міжрегіонального, місцевого) рівня (кластерів, індустріальних парків тощо), орієнтованих на інтенсифікацію використання місцевого економічного потенціалу;

- брак поглиблених галузевих досліджень регіональної економіки на предмет визначення потенційних “точок зростання”, які могли б зацікавити потенційного інвестора;

- недостатнє використання методології управління проектами для реалізації інноваційних соціально-орієнтованих проектів та програм у регіонах України.

Проте, як свідчать окремі інноваційні ініціативи в регіонах, що базуються на створенні кластерів виробничого, туристичного та іншого призначення, саме впровадження кластерної моделі розвитку регіону може стати альтернативою цьому негативному сценарію та забезпечити реальний перехід України на рейки інноваційного розвитку, становлення її як високотехнологічної держави світу [3]. Підготовлена для захисту країни від глобальної економічної кризи “Державна програма активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки” [2], а також схвалений Урядом законопроект про надання пільг індустріальним паркам дають надію на те, що існуючий науковий потенціал можна ефективно задіяти на основі сучасних інноваційних підходів до організації та реалізації інноваційної діяльності в Україні, що, у свою чергу, потребує підвищення якості та результативності публічного управління.

Європейський досвід запровадження сучасних підходів та моделей публічного управління, зокрема на основі відомої концепції New Public Management, інших менеджмент-орієнтованих підходів (стратегічних, проектних, кластерних) та концепцій (прогнозування, управління знаннями, змінами, якістю тощо), а також результати наших попередніх досліджень у цій сфері [8; 11; 12] свідчать про певну “універсальність” зазначених підходів і моделей, а саме про можливість їх імплементації в систему управління інноваційною діяльністю, зокрема на рівні окремої території, з метою забезпечення його ефективності та якості. А необхідність і доцільність запровадження менеджмент-орієнтованих підходів у сферу публічного управління обумовлена тим, що за допомогою останніх забезпечується чітке уявлення про кінцевий соціально визначений результат, максимально ефективна організація дій для досягнення цілей і, головне, реальна відповідальність за результат. На рівні окремої території результати інновацій, а також зміни та системні трансформації, які супроводжують процеси реформ, що відбуваються нині практично в усіх сферах суспільного життя, населення відчуває значно швидше, ніж на рівні країни. Тому владі для управління інноваційною діяльністю на рівні регіону вкрай необхідний перехід до нової якості управління, де інновативний реформаторський рух, спрямований на якомога повніше задоволення потреб громад, охоплюється

вже широко визнаним науковцями та практиками поняттям “менеджмент”, що являє собою якісно новий тип управління, орієнтований на керований розвиток, передові управлінські підходи й технології, соціально визначений результат і партнерський стиль взаємовідносин місцевої влади, бізнесу, громадян [11]. Саме тому особливу увагу слід приділити вивченню та адаптації до сучасних вітчизняних умов і реалій зарубіжного досвіду та кращих практик у сфері розроблення й запровадження нових інструментально-технологічних засобів (моделей, алгоритмів) інноваційної діяльності.

Про застосування “новітніх алгоритмів управління” інноваційним розвитком йдеться у Звіті про діяльність секції розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі Співки економістів України (далі – Звіт, СЕУ) за 2012 р. [3]. Так, у Звіті зазначається, що члени СЕУ, поряд із розробленням стратегії інноваційного розвитку економіки України та здійсненням експертного аналізу проектів з реалізації стратегічних пріоритетів, брали участь у розробленні стратегій інноваційного розвитку окремих регіонів саме на основі новітніх алгоритмів управління.

Також зазначимо, що під “новітніми алгоритмами управління” С. Соколенко, член Правління СЕУ, має на увазі саме запровадження кластерної моделі розвитку регіонів України, на її базі, як він слушно доводить, має формуватися та реалізовуватися нова регіональна економічна політика, так звана “політика регіонального саморозвитку”, в її основу “закладається можливість досягнення економічної збалансованості, у першу чергу, у складі низових територіальних рівнів (села, району, міста), що дозволить забезпечити збалансованість функціонування економіки в цілому в державі” [3].

Починаючи з 2000 р. у програмних документах урядів України пріоритетом державної політики задекларовано впровадження інноваційної моделі економічного зростання національної економіки із забезпеченням державної підтримки високих технологій. У праці [4] зазначається, що пропозиція розбудови національної економіки за інноваційною моделлю розвитку “не знайшла опонентів в українському суспільстві”, а навпаки, сприймається не як “кон’юнктурна, ситуаційна ініціатива влади”, а як парадигма інноваційного розвитку, “пропозиція національної ідеї та суспільного договору” [4].

На цей час кількість програмних документів та їх проектів, метою яких є законодавче закріплення переходу до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки та визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні, у тому числі в різних галузях господарського комплексу, тільки зростає. Підготовлено Концепцію кластеризації економіки України та її окремих регіонів, серед яких кластери Прикарпаття, Слобожанщини, Сум, Одещини, Миколаївської області, Севастополя, Кіровоградської області та ін. [3]. Продовжується робота над відповідними концепціями, стратегіями, програмами, зокрема у сфері інституціалізації інноваційної діяльності на основі кластерної моделі розвитку; унормування процесів створення кластерів локального, регіонального, міжрегіонального, транскордонного рівнів тощо. Але одних проектів документів замало, для забезпечення успіху діяльності потрібний певний поштовх для переходу від декларування розвитку інноваційної сфери до реальної справи. На наш погляд, таким “поштовхом” може стати пропонуване С. Соколенком поновлення співпраці України з головним методологом системи ООН з кластерів – ЮНІДО та підтримка ініціативи створення громадської організації “Кластерний альянс України”, які зможуть стати “каталізатором” інноваційних процесів у регіонах України на основі кластерної моделі розвитку.

У Звіті про діяльність Секції розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі, розміщеному на порталі “Українські кластери” [6] (потужному інформаційно-комунікаційному ресурсі, який об’єднує учасників регіональних кластерів: підприємців, учених, місцеву владу – і дає їм можливість бути в курсі всіх новин у цій сфері, обмінятися досвідом та

кращим практиками, отримати необхідну аналітичну, статистичну, наукову та іншу інформацію, консультаційну або навчально-методичну допомогу), наведено матеріали щодо останніх досягнень у сфері запровадження кластерної моделі розвитку територій.

Так, за минулий рік значно активізувалась робота вже відомого в Україні “кластера бджолярів”, який об’єднує підприємства Мелітопольського та інших районів Запорізької області [3]. У межах запроваджуваного нового підходу до розвитку бджолярства реалізовано ряд заходів щодо організації взаємовигідного співробітництва бджолярів з підприємствами туристичної галузі, а саме сільського зеленого туризму, та Запорізьким медичним університетом. Фахівці університету запропонували терапевтичну процедуру “сон на вуликах” та біокорекцію організму з допомогою бджіл, які з часом стали користуватися великим попитом у “зелених туристів”. Новим кроком у розвитку бджолярства в Запорізькому регіоні стало виготовлення полістирольних вуликів, а також щотижневе проведення в Мелітополі ярмарків меду та інших продуктів бджолярства [3].

Про достатньо широке охоплення процесами кластеризації місцевих економік свідчить наведений у Звіті перелік ефективних зараз так званих “профільних” кластерів – нині їх 34, і більша кількість (понад 30 %) припадає на західні регіони (Закарпатську, Хмельницьку, Івано-Франківську, Львівську та інші області). На другому місці – області південної України (Крим, Миколаївська, Херсонська та інші), далі – міста-мегаполіси (Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса), де розвиваються різні за своїм спрямуванням кластери – туристичні, технологічні, будівельні, енергетичні, водозабезпечення, транзитного потенціалу, харчової та рибної промисловості тощо. Подібні кластерні об’єднання завдяки зусиллям Торгово-промислових палат регіонів та небайдужого бізнесу формуються в більшості регіонів України.

Ураховуючи те, що кількість пропозицій щодо реалізації кластерних ініціатив зростає, на порядку денному постає питання пошуку найбільш ефективних напрямів кластеризації місцевих економік, вибір яких має обумовлюватися специфічними для певної території географічними, кліматичними, виробничими умовами, демографічним та ресурсним потенціалом. На підставі аналізу світового досвіду реалізації кластерних моделей розвитку місцевих економік, а також за результатами проведених СЕУ досліджень визначено пріоритетні для громад сфери [3], кластеризація яких дозволить перейти на новий шабель розвитку місцевої (регіональної) економіки:

- якісне водопостачання (проблема постачання чистої питної води та очищення стоків актуальна для більшості регіонів України);
- водотранспортний потенціал (транзит, логістика, портова інфраструктура, суднобудування та ремонт суден морського й річкового призначення);
- риболовна промисловість (виросування та вилов риби як у морських, так і в прісних водоймищах, її перероблення, транспортування тощо);
- енергозабезпечення та енергоощадність (з акцентом на аграрну сферу);
- туристично-курортна і санаторно-рекреаційна сфера (у тому числі водний туризм, зелений туризм тощо);
- добування корисних копалин з морського шельфу (практично нерозвинута сфера, яка має добрі перспективи розвитку).

У проєкті рішення науково-практичної конференції “Модернізація системи державного управління: теорія та практика” [10] поряд із визначеними вище проблемами наведено рекомендації щодо забезпечення ефективної державної політики, яка має сприяти розвитку демократичного врядування, вирішенню проблемних питань модернізації системи державного управління в Україні у складних умовах сучасних викликів. З урахуванням результатів власних досліджень у цій сфері та на підставі зазначених рекомендацій (окремо виділимо ті,

що стосуються організаційно-управлінського аспекту реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності та забезпечення її відповідності сучасним європейським вимогам і реаліям на регіональному рівні) сформулюємо генеральні цільові настанови (основні напрями та завдання) управління інноваційним розвитком на регіональному рівні на сучасному етапі модернізації інноваційної системи в країні:

- перехід на кластерну модель розвитку регіональної економіки (створення інтеграційних об'єднань “місцевих учасників інноваційно-інвестиційного процесу” [10] у співпраці з науково-дослідними установами), яка орієнтована на інтенсифікацію використання місцевого економічного потенціалу та реалізацію програм державно-приватного партнерства;

- формування регіональної економічної політики на основі кластерної моделі – “політики саморозвитку” [3], пріоритетом якої є досягнення економічної збалансованості, у першу чергу, на базовому рівні місцевого самоврядування, що сприятиме сталому розвитку регіонів та країни в цілому;

- удосконалення системи державної підтримки та законодавче закріплення процесів інноваційного розвитку основних інститутів і галузей господарського комплексу на основі кластерної моделі; цільова орієнтація на регіональні “точки зростання”; інтеграція з існуючими концепціями та стратегіями регіонального розвитку, в тому числі за основними галузями народного господарства; стимулювання розвитку кластерних структур на умовах пільгового оподаткування, ліцензування, розвитку інститутів підтримки кластерів;

- результативне планування (стратегічне, програмно-цільове, поточне), створення умов для ефективної конкуренції як у регіонах, так і в державі в цілому, виявлення нових ринкових сегментів з їх інноваційним наповненням для врахування регіональної специфіки в діяльності суб'єктів реалізації інноваційної діяльності;

- забезпечення “нової якості публічного управління” [11], активне використання методології управління проектами та “моделі мультипроектного управління” [10] – конкурентного управління соціальними проектами в компаніях із матричною організаційною структурою, формування ефективної системи залучення додаткових коштів (у тому числі міжнародної допомоги та грантів) для реалізації інноваційних проектів;

- підвищення обізнаності підприємств, установ та організацій різних форм власності щодо інновацій, інвестицій, програм і можливостей державної (фінансової, адміністративної, іншої) підтримки через створення інформаційно-аналітичної системи поширення інформації про досвід кластеризації на регіональному та національному рівнях;

- визнання провідної ролі науково-освітніх установ і закладів у продукуванні інновацій та їх упровадженні; забезпечення результативності системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для реалізації інноваційної діяльності, зокрема на основі кластерної моделі розвитку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, результати попередніх і даних досліджень щодо пошуку ефективних моделей та алгоритмів забезпечення інноваційного розвитку територій, кращі європейські й вітчизняні практики інноваційної діяльності свідчать про її доцільність через запровадження кластерної моделі розвитку економіки, зокрема на регіональному рівні. Сформовані нами генеральні цільові настанови управління інноваційним розвитком на рівні регіону є своєрідними орієнтирами (основними напрямками) управління інноваційним розвитком на регіональному рівні на сучасному етапі модернізації інноваційної системи в країні в цілому.

Як перспективи подальших досліджень у даній сфері ми визначили опрацювання питань щодо імплементації кластерної моделі регіонального розвитку на інструментально-технологічний рівень та розроблення алгоритму її реалізації на основі стратегічного та проектного підходів з урахуванням генеральних цільових настанов управління інноваційним розвитком у країні.

Список використаних джерел:

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
2. Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 № 18 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 24. – С. 11. – Ст. 807.
3. Звіт про діяльність Секції розвитку конкурентоспроможності економіки на основі кластерної моделі Співки економістів України (СЕУ) за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucluster.org/blog/2013/04/zvit-pro-diyalnist-sekcii-rozvitku-...-seu-za-2012-rik>. – Назва з екрана.
4. Гусев В. О. Державна інноваційна політика: методологія формування і впровадження : моногр. / В. О. Гусев. – Донецьк : Юго-Восток, 2011. – 624 с.
5. Орлов О. В. Інноваційні процеси в державному управлінні : монографія / О. В. Орлов. – Х. : Магістр, 2012. – 248 с.
6. Українські кластери [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucluster.org>.
7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV ; редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
8. Чикаренко І. А. Імплементція сучасних менеджмент-орієнтованих підходів у реалізацію концепції кластеризації економіки міста / І. А. Чикаренко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 2 (9). – С. 217–226.
9. Чикаренко І. А. Теоретико-правові засади формування Національної інноваційної системи в Україні [Електронний ресурс] / І. А. Чикаренко // Публічне адміністрування: теорія та практика : електр. збірн. наук. праць. – 2010. – № 2 (4). – Режим доступу : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-02/10ciaisu.pdf>.
10. Модернізація системи державного управління: теорія та практика [Електронний ресурс] : Проект рішення науково-практичної конференції за міжнародною участю, 20 квітня 2012 р. – Режим доступу : <http://www.do.gendocs.ru/docs/index-355550.html>.
11. Муніципальний менеджмент : навч. посіб. / за заг. і наук. ред. Ю. П. Шарова. – К. : Атіка, 2009. – 404 с.
12. Шаров Ю. П. Європейські стандарти публічного управління: проекція на муніципальний рівень / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – № 1 (4). – С. 295–304.